

ФІЛОСОФІЯ

УДК 811.161.2

І.С. Білик

Державний університет інформатики і штучного інтелекту, м. Донецьк, Україна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СПІЛКУВАННЯ: «ЕТИКА ВІДНОСИН» ТА «ІНТУЇЦІЯ ЗДІБНОСТЕЙ» (мовне вираження)

Стаття присвячується розгляду соціально-психологічних основ спілкування, зокрема виявленню, з'ясуванню й порівнянню українського та російського характерів з їх мовним вираженням. У досліджуваних українській та російській етнопсихіці виділено яскраво розвинені психічні функції – так звані «етика відносин» («програмна функція») й «інтуїція здібностей» («творча функція»).

Питання культури ділового й побутового спілкування: контактного – дистактного, безпосереднього – опосередкованого, усного – письмового, діалогічного – монологічного, міжособистісного – масового – досліджували А. Аугустиновичуте, Е. Самуелс, Н. Ботвина, В. Гуленко, Б. Овчинников, К. Павлов, М. Дороніна, І. Каганець та ін.

До питання про психологію спілкування, враховуючи психічні типи людей, що контактують, зверталися З. Фрейд, який запропонував розглядати психіку людини як якусь структуру, в якій він виділяв кілька рівнів: свідомість (его), передсвідомість (суперего) і область несвідомого (ід) [1], К.-Г. Юнг (вперше ввів у практику такі поняття, як екстраверсія і інтроверсія) [2], І.-М. Бріггс (допрацювала теорію К.-Г. Юнга і виділила 16 типів, залежно від того, яка функція психіки стоїть на другому місці після найсильнішої) [3, с. 161], А. Аугустиновичуте (використовуючи праці відомих психологів Е. Кречмера, А. Личко і теорію інформаційного метаболізму А. Кемпінського, за допомогою спеціальних символів детально описала модель психіки кожного з 16 типів, де на підставі цієї моделі вона показала, як ці типи взаємодітимуть між собою, встановивши, що основна відмінність між типами полягає в тому, що вони по-різному сприймають і обробляють інформацію) [4], І. Каганець (спробував порівняти «квазітотожні» типи російського й українського характерів) [5], В. Шевчук (оцінював російську літературу з боку українського менталітету) [3, с. 167], Н. Ботвина (багато уваги приділяла психічним типам людей, психологічним механізмам взаємодії ділових партнерів з критеріями об'єктивної оцінки партнера) [3] та ін.

Проблема дослідження соціально-психологічних основ серед актуальних проблем сучасної соціології, психології, етики, соціоніки досі займає важливе місце і становить значний інтерес як у теоретичному, так і у практичному плані. Мовне вираження на психологічному рівні, зокрема, українського та російського характеру досі ще недостатньо описане. Визначається необхідність поглибленого вивчення української та російської етнопсихіки, зокрема психології спілкування і встановлення їх характеру мовного вираження: семантики та структури, що і зумовлює актуальність обраної теми.

Метою статті є опис соціально-психологічних основ спілкування, зокрема виявлення, з'ясування й порівняння українського та російського характерів з їх мовним вираженням.

Завдання статті – з урахуванням мовного вираження подати структурно-семантичну та функціональну характеристику української та російської етнопсихіки, виділити яскра-

во розвинені психічні функції – так звані «етику відносин» («програмну функцію») й «інтуїцію здібностей» («творчу функцію»).

Продовжуючи досліджувати дуже важливу й актуальну тему культури мовного спілкування, зокрема психологію спілкування, згадаємо стару притчу, у якій йдеться про те, як батько на наочному прикладі доводить доньці той факт, що є особливі люди, які не змінюються в силу обставин – вони змінюють обставини і перетворюють їх в дещо нове і прекрасне, отримуючи користь і знання із ситуації.

А отримати знання й користь з певної ситуації, нам відомо, можна завдяки спілкуванню за допомогою слова, адже мова – це така ж жива істота, як і народ, який її вивірив. Слово має багатотворчу космічну енергію. Словом можна поранити, словом можна вбити, та, на превеликий жаль, словом не можна оживити. Як неповторна кожна людина, так і неповторна кожна мова, а в ній – будь-яке слово, а звідси – прикмети самотності мови.

Потреба у спілкуванні є у кожної людини, це є невід’ємною частиною людського життя. Одні – згадують минуле, другі – з’ясовують стосунки, треті – обмінюються поглядами, четверті – зустрілись просто так. Та відмінною особливістю культури спілкування є взаємний (зворотний) зв’язок, який припускає відгук на думки, почуття, турботи та проблеми іншої людини. Цим начебто встановлюється потік взаємної зацікавленості, співчуття, бажання зрозуміти іншу людину, розділити труднощі, увійти в її стан і відчутти її проблеми як свої власні. І це стосується усіх рівнів стосунків – не лише з близькими, але і з цілком незнайомими людьми. Різними будуть лише форми спілкування. Сучасна соціологія, психологія та етика відокремлюють анонімне, функціонально-рольове, загалом службове, неформальне та інтимно-сімейне спілкування.

Звісно, талант, мистецтво спілкування не передаються людині у спадок. Вони – результат виховання. Але схильність поведінки залежить від характерологічних особливостей особистості, її психологічного складу. Очевидно й те, що багато соціальних пороків беруть свій початок від родинного порогу.

Руссо казав, що людина народжується на світ божий чиста, як аркуш паперу, на якому можна написати все, що завгодно. Але сучасна біологія спростувала це твердження. Немовля з’являється на світ вже багато в чому «запрограмованим» мовою нуклеїнових кислот – ДНК-РНК. Непомітний спочатку обрис зовнішності, характеру, особистості поступово проявляється, як на фотопапері. Здавалося б, одна родина, одне харчування, однакове виховання, але у одних і тих самих батьків нерідко народжуються цілковито різні діти. Один – спокійний та сором’язливий, другий – запальний і непосидючий. Один – з природженим почуттям гумору, другому треба пояснювати зміст елементарного гумору [6, с. 6-7].

Безумовно, людину зрештою формує середовище, але фундаментом особистості є все-таки спадковість. Уся складність побудови людини відображається на психологічному її стані.

В казці Джанні Родарі мандрівник Джованіно Періджорно потрапляє у країну Соллом’яних людей, ладних спалахнути будь-якої миті, і в країну Крижаних, які не знають слова «любов»; побував він у Воскових, Скляних і навіть у Цукрових людей. Алегорія казки зрозуміла, адже непохитних, крихких, холодних, ранимих, непробивних людей ми можемо побачити на кожному кроці.

Сучасне людство складається з людей сумних і веселих, сором’язливих, впертих, хвалькуватих – загалом різних. У спілкуванні з людиною треба звертати увагу на особливості її психологічного складу, внутрішнього світу, і для кожної спробувати знайти правильну лінію поведінки. Практична психологія просто необхідна в житті.

Давньогрецький медик Гіппократ розділив все людство за темпераментом і особливостями психіки на чотири категорії: холерики, сангвініки, флегматики та меланхо-

ліки. Інший давньогрецький мислитель Арістотель виділяв гарячий та холодний, легкий та важкий темпераменти. Вельми широка характеристика кожного типу містить у собі і будову тіла, і темперамент, і риси характеру, і захоплення, і схильності.

Виділяють ще два типи людей, протилежних і за зовнішнім виглядом, і за темпераментом, і за типом мислення. Характерний приклад: Санчо Панса і Дон Кіхот – пікнік та астеник. Взаємно виключні і взаємодіяльні особливості.

За характером, тобто за такими рисами, як замкнутість чи відвертість, намаганнями усамітнитися чи бути завжди на людях, комунікабельністю, психологи поділяють людей на інтровертів та екстравертів. Інтроверт зосереджений на своєму внутрішньому світі, екстраверт – звернений назовні.

Інтроверта можна охарактеризувати як людину, заглиблену в себе, свої думки, переживання. Його духовне життя може бути емоційним та багатим, але зовні не проявляється. Інтроверт не любить допускати сторонніх у свій внутрішній світ. Він відчуває більший спокій та впевненість наодинці, не шукає широкого кола спілкування, обирає собі одного товариша і дуже прив'язується до нього. Комунікативні здібності в інтроверта розвинуті слабо, а тому в компаніях та на публічних виступах він почувається невпевнено.

Екстраверт, навпаки, не любить самотності, завжди прагне спілкування. Ці люди легко знайомляться, мають широкі зв'язки, але характер їхнього спілкування не відзначається глибиною. Для них важливу роль відіграє сам контакт з людьми.

Однак у чистому вигляді інтроверти та екстраверти у житті мало зустрічаються. Частіше – *нормоверти*, які під впливом обставин чи життєвого досвіду набувають характерних ознак інтровертів чи екстравертів [7, с. 19-23].

Визначення темпераменту та характеру партнера, як бачимо, дає багато інформації для обрання правильного способу спілкування з ним. Але ділова людина може отримати додаткову корисну інформацію, вивчаючи типи, визначені за іншими характерними особливостями психіки людини.

Отже, у спілкуванні важливо врахувати й психічні типи людей, що контактують, які виділяються за ознаками прояву в психічних характеристиках людини орієнтації на одну з трьох якостей: *сенсорика – інтуїція, етика – логіка, екстраверсія – інтроверсія* (за А. Аугустинавічуте) [4, с. 33]. Детальніше хотілося б зупинитися саме на українській та російській етнопсихіці, її характері мовного спілкування.

На тлі економічних негараздів, вирішенням яких заклопотана вся Україна, наше суспільство час від часу збурюють хвилі мовних проблем. Вочевидь, мова в Україні сьогодні – це щось важливіше, аніж просто засіб спілкування; йдеться про глибші пласти колективної психології.

Як відомо, мова є, крім усього, ще й ознакою ідентичності людини чи людської спільноти. І мовні групи розрізняють, насамперед, не за тим, чи знають її представники певну мову, а за ставленням до мови як ідентифікаційної групової ознаки. Так, практично всі етнічні українці володіють російською мовою, але це ще не робить усіх їх «російськомовними», адже більшість із них пов'язує себе не з російською мовою, а з українською, навіть якщо доводиться жити в суціль російськомовному середовищі і цією мовою щодень спілкуватися. Тобто визнання мови «своєю» чи «чужою» – це один із проявів людської самоідентифікації із групою. А причина ототожнення людини зі «своєю» групою, звичайно, не лише в легкості спілкування.

Одним із найефективніших засобів дослідження людської психіки є *соціоніка* – наука, яка розглядає людські особи (індивідуальні та колективні) як психоінформаційні системи, що взаємодіють одна з одною на основі об'єктивних законів. Згідно з соціонічним підходом, людське мислення спеціалізоване – існує 16 соціонічних типів особи, тобто 16 механізмів сприймання, переробки і продукування інформації. Це означає, що

існує принаймні 16 поглядів на світ, для кожного з яких властива своя ієрархія цінностей: одного більше цікавить емоційний бік життя, іншого – логічний, третього – морально-етичний і т.ін. Зрозуміло, що той чи інший соціотип найкраще знається на тому аспекті, який стоїть найвище в його ієрархії цінностей. За К.-Г. Юнгом, здатність психіки найкраще орієнтуватися в певному аспекті інформаційного потоку називається «психічною функцією» [2, с. 11].

Від психічних типів людини соціоніка прийшла до відкриття типів народних культур. Тут народ розглядається як єдиний етносоціальний організм – особа вищого рівня, наділена етнічною ментальністю. Ідея розглядати народ як інтегральну особу не нова: її знаходимо в працях як вітчизняних, так і західних дослідників, зокрема Н. Бердяєва, Л. Карсавіна, Й. Гердера, В. Гумбольдта [3, с. 167]. Новизна полягає в тому, що етносоціоніка розглядає етнос як єдину психоінформаційну систему, для якої справедлива та ж типологія, що й для окремих людей.

Наприклад, англійський національний характер відповідає типу «логіко-сенсорний екстраверт» (псевдонім – «Шерлок Холмс»), французький – «етико-сенсорний екстраверт» («Віктор Гюго»), китайський – «сенсорно-логічний екстраверт» («Чін Фу»), американський – «логіко-інтуїтивний екстраверт» («Джек Лондон») тощо [4, с. 49-52].

Проте соціонічні закономірності стосуються не тільки національної психіки, але й мови. Щоб у цьому переконатися, достатньо порівняти мовні системи, які відповідають етнопсихікам, що належать до різних соціотипів. Чим більше психіка одного народу відрізняється від психіки іншого, тим виразніше спостерігаються відмінності і в їхніх мовах.

Наша задача полягає у спробі порівняти український та російський характер з їх мовним вираженням. І. Каганець зазначає, що український характер описується соціотипом «етико-інтуїтивний інтроверт», а російський – «інтуїтивно-етичний інтроверт», вони належать до протилежних квадрантів (груп), тобто таких, де системи цінностей «не перетинаються», а відносини між ними називаються «квазітотожними». Для «квазітотожних» типів характерна зовнішня подібність при протилежних системах цінностей, чим і пояснюється те, що інколи українці і росіяни ззовні видаються подібними [5, с. 76-79]. Проте найбільш розвиненими психічними функціями української душі є так звана «етика відносин» («програмна» функція) і «інтуїція здібностей» («творча» функція). Що це означає? «Етика відносин» дозволяє орієнтуватися в питаннях, пов'язаних з людськими стосунками, моральністю, симпатіями. «Інтуїція здібностей» дозволяє добре бачити людські таланти, потенційні можливості, орієнтована на пошуки в людській душі «образа Божого», сприймає світ як цілісність, в якій «все впливає на все».

Російська психіка ще знається на аспектах, пов'язаних з так званою білою інтуїцією і етикою драматичних емоцій. Перша дозволяє чудово орієнтуватися в питаннях, пов'язаних із «тіньовими» аспектами людської душі (недосконалість, слабкість, страждання), а друга – розпізнавати емоційний стан, вселяти ентузіазм, або, навпаки, тривогу, безнадійність.

У чому це виявляється? Найперше в тому, що українці стриманіші у вияві своїх емоцій, ніж росіяни. Це спостерігається, зокрема, у фольклорі: у росіян є такий пісенний жанр, як «страдание», а в українців – «дума», у росіян багато надзвичайно гарних голосінь, в українців – лише поодинокі випадки.

Причина такої відмінності в тому, що в російській етнопсихіці «етика драматичних емоцій» є однією з двох найрозвиненіших психічних функцій – «творчою» функцією. «Творча» функція використовується особою як інструмент впливу на оточення, в даному випадку – для створення відповідної емоційної атмосфери, щоб підняти дух людини чи, навпаки, зламати його (залежно від поставлених цілей). Можливо, з цим пов'язана наявність в російській мові надзвичайно розвиненої системи лайливої лексики.

А от в українській етнопсихіці «етика драматичних емоцій» не призначена для сприймання і продукування потужних сигналів, тому українці порівняно з росіянами менш схильні відкрито виявляти свої емоції. Про цю особливість української душі добре висловився Тарас Шевченко:

«Удвох, кажуть, і плакати

Мов легше, неначе;

Не потурай: легше плакати, як ніхто не бачить».

З іншого боку, українці приділяють більше уваги людським стосункам. Наприклад, в Україні й досі живе традиція називати батьків на «ви», тоді як у росіян навіть до чужих, незнайомих людей зазвичай звертаються на «ти». Зрозуміло, що ці психологічні особливості знайшли відображення і в мові. Наприклад, у росіян є слово «отношения», яке в українській мові має аж чотири відповідники: «відносини», «стосунки», «взаємини» і «ставлення»; російському слову «любовь» відповідають українські «любов» і «кохання». Тобто аспект, пов'язаний з «етикою відносин», в українців краще «пропрацьований», тому й існує більше синонімів. Як наслідок, українській мові властиві лагідність і толерантність, які дозволяють «автоматично» підтримувати спілкування на високому рівні, не вдаючись до грубості. Українською мовою важко когось образити чи принизити, навіть людину, яка зійшла з добродійного шляху, можливо, через те, що «етика відносин» є для російської душі однією з найменш усвідомлюваних психічних функцій.

Тепер спробуємо порівняти, як відбивається на національних характерах наявність різних психічних функцій, пов'язаних з «інтуїтивними аспектами» світосприймання. Оскільки «інтуїція здібностей» найперше націлена на виявлення у людини творчого потенціалу, то не дивно, що українці – народ з надзвичайно розвиненим магічним мисленням, великою магічною традицією. Якщо проаналізуємо українську пісенність, то побачимо надзвичайну популярність мотиву чарування. У росіян він відсутній, за винятком однієї билини, та й то київського циклу. З цією функцією також пов'язані традиційна українська повага до індивідуальності, довірливість, ліризм, схильність бачити Божий задум у найпростіших речах, прагнення до самовдосконалення.

У росіян добре розвинута психічна функція «біла інтуїція», яка також сфокусована на людині, але цікавиться дещо іншим. «Біла інтуїція» дозволяє чудово знатися на таких аспектах, як страждання людської душі, її слабкість, безсилля, безталання, допомагає бачити заховану в людині небезпеку.

Усе це врешті-решт формує критичне ставлення до людських здібностей: «Мы, русские, всегда так. Может быть, это и хорошая наша черта – способность видеть свои недостатки, но мы пересаливаем, мы утешаемся иронией, которая у нас всегда готова на языке» (Л. Толстой «Анна Каренина»). Можливо, з цим пов'язані російські «всепонимание» і «всепрощение», адже вони виникають з переконання, що люди – грішні і слабкі істоти. У будь-якому разі, російська мова володіє чи не найбільшим арсеналом для того, щоб переконати людину, що вона «порох і в порох обернеться».

Григорій Кульчицький висловлює цікаву думку: «Русский язык действительно уникален и резко выделен среди любых других языков. Прежде всего – тем, что свыше 40 процентов его лексики носит оценочный характер. (В любом другом языке оценочная окрашенность его словарного запаса не превышает 15 процентов). Этот факт хорошо известен лингвистам и культурологам... В русском имеется лишь 2000 лексических единиц (слов) для выражения индивидуальных черт личности. Для сравнения – в немецком таких слов – 4000, в английском – 17000. Индивидуальность, неповторимость другого человека – явно не предмет повышенного интереса в этом коллективистском опыте» [7, с. 25-26].

В українській етнопсихіці «біла інтуїція» знаходиться чи не на останньому місці в ієрархії цінностей, тому для українців російський нігілізм щодо людської душі не тільки

незрозумілий, але й викликає активне несприйняття. Це дозволяє зрозуміти несподівано різку оцінку, яку дає російській літературі український письменник Валерій Шевчук: «Російські письменники, мені здається, надто вже зосереджуються на людській ущербності, копірсаються в ній, я б сказав, із якоюсь мазохістською насолодою. Загалом, їхня література робить мене ще нікчемнішим, ніж я є, надламає мене ще дужче» [3, с. 168].

Щодо психічних функцій української і російської душі, ще варто сказати про так зване «найбільш вразливе місце» – психічну функцію, за якою особа найменше впевнена, схильна до спрощеного розуміння світу, діє прямолінійно, нетворчо. Для української душі це так звана чорна сенсорика – психічна функція, яка «спеціалізується» на таких аспектах, як вольовий тиск, влада, примус, підкорення, агресивність тощо. В результаті українці відчують відразу до будь-якої грубої влади, будь-який зовнішній вольовий тиск вони сприймають дуже хворобливо, і ця їхня риса простежується принаймні з часів Київської Русі. Тому й не дивно, що в українській мові відсутнє слово «пытка» – для цього вживається латинське «тortури». Зате є слово «поступ», якого немає в російській мові, тому росіяни користуються латинським – «прогрес». На відміну від українців, у росіян «чорна сенсорика» є «цінністю», бо виражається у «сугестивній» психічній функції, за якою інформація сприймається некритично, справляє ефект навіювання, гіпнозу. Як наслідок, росіяни найкраще сприймають тверду, рішучу владу, без якої їм загрожують анархія і хаос. Зрозуміло, що це відображено і в мові, порівняйте слова українського і російського гімнів:

Боже Великий, Єдиний,
Нам Україну храни
Волі і Світу промінням
Ти її осіни.
Світлом Науки і Знання
Нас усіх просвіти!

Боже, царя храни!
Крепкий, державный
Царь православный
Царствуй на славу,
На славу нам,
На страх врагам!

У свою чергу, для українців сугестія (навіювання) відбувається за так званою «діловою логікою», яка відповідає за чесну працю, дотримання правил, процедур, законів, тому українці люблять, щоби все було «за законом», відповідно до звичаїв і традицій. У росіян інакше – «ділова логіка» є «вразливою функцією». З одного боку, це дає підстави для нестандартного мислення, коли відкидаються будь-які правила та авторитети і з'являється можливість прийти до унікальних рішень. З іншого боку, нехтування минулим досвідом нерідко призводить до того, що розвиток часто починається «з чистої дошки» і йде «своїм особливим шляхом», на що звернув увагу ще Петро Чаадаєв у своїх «Философических письмах» [3, с. 169].

Через лексичний склад мови можна проаналізувати кожен рису народної психіки (і не тільки українців чи росіян), пояснити багато явищ, які досі вважалися загадковими. Зокрема, соціонічний підхід переконливо покаже, що ставити питання про вищість тієї чи іншої мови так само абсурдно, як питання «що більше: грам чи сантиметр?», адже різні мови спеціалізуються на різних аспектах інформаційного потоку і дозволяють пізнавати світ зі свого унікального погляду. Тому людина, що володіє різними мовами, отримує свого роду «стереоскопічне бачення», дістає можливість адекватнішого розуміння суті речей.

На закінчення хотілося б відповісти на два питання про те, чи можливий так званий «гармонійний розвиток особи», тобто однаковий розвиток двох і більшої кількості функцій. Щоб уникнути непорозуміння, процитуємо Карла Густава Юнга: «Як показує досвід, основні психологічні функції рідко або майже ніколи не мають рівної сили або однакового ступеня розвитку у одного і того ж індивідуума. Зазвичай та або інша функція переважає як в силі, так і в розвитку» [2, с. 202].

Найкращим психічним типом є дуалізований (спокійний, гуманний, чутливий). Також хотілося б відзначити, що соціоніка не розділяє типи на «хороших» і «поганих», у всіх є свої слабкі і сильні сторони [8, с. 76]. Соціоніка рекомендує розвивати свої сильні сторони, а слабкі підтягнуться услід за ними. Не сприймати свої вади як недоліки, а вважати їх особливостями свого типу особи, залишатися собою – і тоді особистість зуміє найкращим чином проявити те, що закладене у неї природою.

Насамкінець зауважимо, що соціоніка не претендує на вичерпне пояснення всієї різноманітності виявів людського духу. Але вона показує, що навіть такі надзвичайно складні і хаотизовані явища, як психіка і мова, все ж знаходяться в рамках певних закономірностей, які піддаються раціональному поясненню.

ЛІТЕРАТУРА

1. Самуэл Э. Юнг и постъюнгианцы. Курс юнгианского психоанализа / Эндрю Самуэлс. – М. : ЧеРо, 1997.
2. Пол Радин. Трикстер. Исследование мифов североамериканских индейцев с комментариями К.Г. Юнга и К.К. Кереньи / Пол Радин ; пер. с англ. В. Кирющенко. – СПб. : Евразия, 1999. – 288 с.
3. Ботвина Н.В. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділового спілкування : [навчальний посібник] / Наталія Володимирівна Ботвина. – К. : АртЕк, 2000. – 192 с.
4. Аугустинавичюте А. Дуальная природа человека : [очерк] / Аушра Аугустинавичюте. – Вильнюс, 1994. – 112 с.
5. Каганець І. Психологічні аспекти в менеджменті: Типологія Юнга, соціоніка, психоінформатика / Ігор Володимирович Каганець. – Київ ; Тернопіль : Вид-во «Мандрівець». – «Port-royal», 1997. – 204 с.
6. Зубенко Л.Г. Культура ділового спілкування : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / Л.Г. Зубенко, В.Д. Немцов. – К. : «ЕксОб», 2000. – 200 с.
7. Дороніна М.С. Культура спілкування ділових людей / Марія Дороніна. – К., 1998. – 211 с.
8. Гуленко В.В. Познакомьтесь с соционикой. Типология личности и межличностных отношений / Виктор Владимирович Гуленко. – К., 1989. – 46 с.
9. Овчинников Б.В. Ваш психологический тип / Овчинников Б.В., Павлов К.В., Владимирова И.М. – СПб. : «Андреев и сыновья», 1994. – 238 с.

И.С. Билык

Социально-психологические основы общения: «этика отношений» и «интуиция способностей» (языковое выражение)

Статья посвящается рассмотрению социально-психологических основ общения, в частности выявлению, выяснению и сравнению украинского и российского характеров с их языковым выражением. В исследуемых украинской и российской этнопсихике выделены сильно развитые психические функции – так называемые «этика отношений» («программная функция») и «интуиция способностей» («творческая функция»).

I.S. Bilyk

Socio-psychological Fundamentals of Communication: “Ethics of Relations” and “Intuition Capabilities” (linguistic terms)

The article is devoted to consideration of social and psychological bases of communication, including identification, elucidation and comparison of Ukrainian and Russian characters with their linguistic expression. In the studied Ukrainian and Russian ethnopsychology vividly developed mental functions – the so-called “ethics of relationship” (“software function”) and “intuition abilities” (“creative function”) – are revealed.

Стаття надійшла до редакції 05.06.2010.